

Stichting Nederlandse Reisopera

De Raad voor Cultuur (hierna: raad) heeft de minister van OCW op 3 juli 2024 geadviseerd Stichting Nederlandse Reisopera (hierna: Reisopera) een subsidiebedrag onder aanvullende voorwaarde toe te kennen. De minister heeft dit advies overgenomen. In zijn subsidiebeschikking van 17 september 2024 heeft hij de instelling verzocht om een schriftelijke toelichting door de nieuwe artistiek directeur op de plannen voor de periode 2025 - 2028. De raad vond de ingediende aanvraag van matige artistiek-inhoudelijke kwaliteit, omdat samenhang, onderbouwing en reflectie ontbreken.

De raad heeft beoordeeld of de instelling aan deze voorwaarde heeft voldaan. Voor het overige handhaaft hij zijn beoordeling van 3 juli 2024.

Conclusie

De raad is van oordeel dat Stichting Nederlandse Reisopera met haar aangepaste plan ten dele heeft voldaan aan de gestelde voorwaarde. Om de instelling zowel artistiek als zakelijk goed te kunnen monitoren vindt hij het van belang dat er uiterlijk in februari 2025 een artistieke visie van de artistiek directeur komt, evenals een toelichting op de taken en verantwoordelijkheden van de algemeen en de artistiek directeur.

Beoordeling

De raad heeft in zijn advies van 3 juli jongstleden zeer serieuze kritiek geuit op het zwaarwegende aspect van de artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten. Hij had verwacht dat de Reisopera - een BIS-instelling, die aanspraak maakt op een substantieel subsidiebedrag - de kans om haar aanvraag toe te lichten en duidelijk te maken welk verschil de per 1 september 2024 aangetreden artistiek directeur wil gaan maken, met beide handen zou aangrijpen. Getuige de tekst die voorligt, moet de raad helaas concluderen dat dit niet is gebeurd: de toelichting is nog altijd summier en daardoor weinig vertrouwenwekkend.

Hoofdmoot van de toelichting is een beschrijving van de producties die de Reisopera heeft voorgenomen te maken. Deze onderbouwing van titels en artistieke teams die de raad had gevraagd, is een stuk uitgebreider dan in het oorspronkelijke plan. Met de aandacht voor debutanten, midcareers en vrouwelijke regisseurs, componisten en muzikaal leiders geeft het plan beter zicht op talentontwikkeling en inclusiviteit. Beloftevol is ook dat de participatieprojecten worden gepresenteerd als onderdeel van het artistieke programma en dat ze meerjarig zijn, en dat er diversificatie komt van vlakke vloer-,

middelgrote en grote producties. Tegelijkertijd wordt niet duidelijk gemaakt welke motivatie er achter de keuze van genoemde titels ligt, waarom bepaalde titels zijn vervangen door andere, waarom sommige titels als opera en andere (vermoedelijk) concertant worden uitgevoerd en wat de verbindende lijnen in het programma zijn.

Hier wreekt zich het gemis in het plan, namelijk een artistieke visie. Die had de programmaonderdelen samenhang en richting kunnen geven, wat ook zeer belangrijk is straks voor de marketing en het doelgroepenbeleid. Het generieke motto 'ik is een ander', dat in feite over de werking van theater in het algemeen gaat, wordt herhaald en gebruikt als frame dat wisselend overtuigend is gelet op de programmering.. En dat de Reisopera 'gelooft in opera' is een uitgangspunt, geen visie.

Zorgelijk is ook dat de nieuwe artistiek directeur nergens in het plan wordt voorgesteld. Wie is hij, waarom heeft de Reisopera voor hem gekozen, wat is zijn ambitie met het gezelschap? De raad begrijpt goed dat hij aan de slag moet met een programma dat hij niet heeft samengesteld en dat de marge voor verandering van titels en teams klein is. Dat neemt niet weg dat van een artistiek directeur mag worden verwacht dat hij kan vertellen waarom het programma zo interessant is; wat hij zijn publiek ermee wil gaan vertellen zowel inhoudelijk als artistiek; wat zijn visie op opera anno 2024 is; welke specifieke rol hij ziet voor de Reisopera in het landelijke bestel en in thuisbasis Enschede. Ook was het interessant geweest te lezen in hoeverre zijn manier van werken aansluit bij wat de Reisopera gewend is en waar voor hem wellicht nog uitdagingen liggen. Doelen uit het oude plan, zoals het willen bereiken van een nieuw en diverser publiek, worden iets benadrukt, maar een persoonlijke, bevlogen kijk op de artistieke positie en ontwikkeling van de Reisopera ontbreekt.

Reflectief is het aanvullende plan evenmin. Zo wordt niet ingegaan op een strategie om de (ook financieel) complexe ambities te realiseren en wordt ook de eerder aangekaarte onduidelijkheid in de verdeling van taken en verantwoordelijkheden tussen artistiek directeur, het artistiek bureau en casting, en de Werkveld Advies Commissie niet toegelicht.

De raad vindt dat het aanvullende plan ook twijfel oproept over de positie van de artistiek directeur. Is hij geconsulteerd over zijn artistieke visie of heeft hij het verzoek gekregen de titels iets aan te vullen? Krijgt de nieuwe artistiek directeur daadwerkelijk de ruimte, de verantwoordelijkheid en het mandaat om de Reisopera artistiek-inhoudelijk te gaan leiden, zoals de raad in zijn advies heeft bepleit?

RAAD VOOR CULTUUR

De raad wil erop vertrouwen dat de Reisopera haar functie in het operabestel gaat waarmaken, maar maakt zich wel zorgen gezien het aanvullende plan. Hij vindt het van belang, ook voor het monitoren van zowel de artistieke als de zakelijke praktijk van de Reisopera, dat de artistiek directeur met een artistieke visie komt en dat er een toelichting wordt gegeven op de taakverdeling tussen algemeen directeur en de artistiek directeur.